

Tarihî, Coğrafi, Kültürel ve İdari
Açılardan Geçmişten Günümüze

KORGAN

Editörler

Prof. Dr. Tuğrul ÖZCAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ALANLI

Halis BAYRAK

2025

FENOMEN YAYINLARI

Eser Adı / Work Title

Tarihi, Coğrafi, Kültürel ve İdari Açılardan Geçmişten Günümüze KORGAN

Yazar / Author

Kollektif

Editörler / Editors

Prof. Dr. Tuğrul ÖZCAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ALANLI

Halis BAYRAK

Kapak Tasarımı / Dione Creative Agency (dionecreative.com.tr)

1. Baskı / 1st Edition

Eylül - 2025

ISBN / ISBN

978-625-5527-27-1

Dizgi / Typesetting

Prof. Dr. Tuğrul ÖZCAN

Baskı ve Cilt / Edition and Volume

Eser Ofset Matbaacılık

Muratpaşa Mah., Saraybosna Cad., Altunalem Sitesi 69B

Yakutiye / Erzurum – Sertifika No: 50668

Kültür Bakanlığı Fenomen Yayıncılık Sertifika No / Ministry of Culture - Fenomen Publishing Certificate No: 49983

İletişim / Contact Address

Fenomen Yayıncılık

Lalapaşa Mah. Çaykara Cad. Yakut Plaza Kat: 3 No: 93 Yakutiye/Erzurum

www.fenomenyayincilik.com

siparis@fenomenyayincilik.com - bilgi@fenomenyayincilik.com

Bu kitap Korgan Dernekler Federasyonu (KORDEF)'nin katkılarıyla hazırlanmıştır / This book has been published with the contributions of the Federation of Korgan Associations (KORDEF).

(Kapak Fotoğrafı Korgan Belediyesi Arşivi'nden Temin Edilmiştir.)

Bu yayının hiçbir bölümü, yayıncının ve yazarın önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt veya başka herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz, bir erişim sisteminde depolanamaz, yayımlanamaz. Bu yayının hiçbir bölümü kaynak gösterilmeden alıntılanamaz.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior written permission of the Publisher. No part of this publication can be cited without quating the source.

PROF. DR. TUĞRUL ÖZCAN

1 977'de Fatsa'da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini burada tamamladı. Lisans eğitimine 1995'te Ondokuzmayıs Üniversitesi'nin Eğitim Fakültesi'nin Tarih Öğretmenliği bölümünde başladı. 1999'da buradan mezun oldu. Aynı üniversitede 2003'te yüksek lisansını, 2009'da da doktora-sını tamamladı. Lisansüstü eğitimi sırasında İstanbul'un Eyüp, Samsun'un Ondokuzmayıs ve Atakum ilçelerinde öğretmenlik ve idarecilik görevle-rinde bulundu. 2009'da askerliğini Konya-Cihanbeyli'de yedek subay ola-rak tamamladı.

Tuğrul Özcan, 2010'da Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nin Fen-Edebiyat Fakültesi'nin Tarih Bölümü'ne yardımcı doçent olarak atandı. 2014'te Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin Sosyal Bilgiler Öğ-retmenliği bölümüne geçiş yaptı. 2017'de ise aynı üniversitenin Fen-Ede-biyat Fakültesinin Tarih bölümüne atandı. 2018'de Yakınçağ Tarihi ala-nında doçentliğini aldı. 2024'te de profesörlük kadrosuna atandı. Yüksek-kokul müdürlüğü, enstitü müdür yardımcılığı, bölüm başkan yardımcılığı, uluslararası ilişkiler birim koordinatörlüğü gibi birçok idari görevde bu-lundu.

Sosyal ve ekonomik tarih üzerine çok sayıda akademik çalışması bulu-nan Tuğrul Özcan'ın *II. Abdulhamid Döneminde Orta ve Doğu Karadeniz'de Ermeni Olayları* (2007), *Sosyal ve Eko-nomik Etkileri Açısından 1828-1829 Os-manlı-Rus Savaşı* (2014), *Merkezî ve Modern Eğitim Kapsamında Osmanlı Gayri-müslim ve Cemaat Okulları* (2017), *Etkinlik Temelli Osmanlı Türkçesi* (2023), *Sosyal Kültürel ve Ekonomik Yönleriyle Geçmişten Günümüze Sarmaşık Kaplıcası* (2023), *Fatsa'nın Eğitim ve Kültür Hayatında Bir Cumhuriyet Kadını: Muvabbide Bayırman* (2024) isimli kitaplarından başka İngilizce ve Türkçe olmak üzere 20'nin üzerinde kitap bölümü, akademik dergilerde yayımlanmış onlarca makalesi ve bildirisi mevcuttur.

DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET ALANLI

A slen Korganlı olan Ahmet Alanlı, ilk, orta ve lise öğrenimini Sam-sun'un Terme ilçesinde tamamladı. Lisans eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde gerçekleştirdi. Yüksek lisans derecesini Sa-karya Üniversitesi İşletme Bölümünden, doktora derecesini ise Süleyman Demirel Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalından aldı. Akademik çalışmaları kamu yönetimi, kırsal kalkınma ve insan kaynakları yönetimi alanlarında yoğunlaşmaktadır. Alanlı, profesyonel iş yaşamına 2000 yılında Şekerbank'ta Mali Tahlil ve İstihbarat Uzmanı olarak başladı. 2004-2020

yılları arasında Türkiye Finans Katılım Bankası Genel Müdürlüğü bünyesinde çeşitli pozisyonlarda görev yaptı. Bu süreçte birim yöneticiliği ve şube müdürlüğü gibi önemli görevlerde bulunarak, finansal analiz, müşteri ilişkileri, şube yönetimi ve performans takibi gibi birçok alanda uzmanlık geliştirdi.

2020-2023 yılları arasında Dicle Kalkınma Ajansı'nda Genel Sekreter olarak görev yaptı. Bu dönemde Mardin, Batman, Siirt ve Şırnak illerinde bölgesel kalkınmayı hedefleyen çok sayıda stratejik proje ve programın koordinasyonunu üstlendi. Sürdürülebilir kalkınma, sosyal girişimcilik, insan kaynağı geliştirme ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gibi konularda kapsamlı çalışmalar yürüttü.

Mart 2023'te Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gölhisar Meslek Yüksekokulu Bankacılık ve Finans Bölümünde Dr. Öğretim Üyesi olarak akademik kariyerine başlayan Alanlı, halen aynı bölümde bölüm başkanı olarak görevini sürdürmektedir. Bankacılık uygulamaları, finansal analiz, girişimcilik, yönetim organizasyon, işletme yönetimi ve sosyal politika konularında dersler vermektedir. Ayrıca Burdur Ticaret ve Sanayi Odası ile iş birliği içinde yürütülen Batı Burdur İlçeleri Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Masası'nın aktif bir üyesidir.

Halis BAYRAK

Ordu'nun Korgan ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Korgan'da tamamladı. 2002 de Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümünden “Ordu'nun Akkuş Yöresinde Görülen *Dastar Tekniği*” lisans teziyle mezun oldu. Askerliğini kısa dönem olarak Manisa Kırkağaç'ta 2003-2004 döneminde yaptı. 2006 yılında Amasya-Merzifon Polis Meslek Eğitimi'ne başladı fakat süreç sonunda sağlık sorunlarından dolayı ayrıldı. Korgan'da çeşitli kademelerdeki eğitim kurumlarında uzun yıllar öğretmenlik yaptı. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden 2020 yılında *Ordu-Ünye Ortayılmazlar ve Burunucu Mahallerinde Bulunan Geleneksel Konut Örnekleri* adlı yüksek lisans tezini tamamlayarak bilim uzmanı oldu.

Çeşitli dergilerde ve kitap bölümlerinde Korgan tarihi, kültürü ve sanatıyla ilgili birçok yayını bulunmaktadır. Uzmanlık alanıyla ve Korgan yöresiyle ilgili çalışmalara devam etmekte olup 2024 yılından beri Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim dalında doktora eğitimine devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR.....	VII
ÖNSÖZ.....	IX
TAKDİM YAZILARI.....	XI

▪ KORGAN YÖRESİ ZİYARET YERLERİNİN DİNLER TARİHİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Abdulkadir ENGİN.....	1
-----------------------	---

▪ OSMANLI DÖNEMİ KEŞDERESİ (KORGAN) KAZASI VAKIFLARI

Prof. Dr. Abdullah BAY.....	33
-----------------------------	----

▪ BEŞERÎ SERMAYENİN GÜÇLENMESİNDE HEMŞEHİRİ DERNEKLERİNİN ETKİSİ: İSTANBUL'DAKİ KORGAN DERNEKLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ALANLI.....	49
----------------------------------	----

▪ TARİHİ VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ İLE KORGAN CAMİLERİ

Prof. Dr. Ahmet Ali BAYHAN.....	73
---------------------------------	----

▪ KORGAN'DA SU DEĞİRMENLERİ

Prof. Dr. Ahmet Ali BAYHAN & Mehmet KISA.....	103
---	-----

▪ ÇOK YÖNLÜ BİR BİLİM İNSANI: PROF. DR. CEMİL YAPAR

Burcu BALABAN & Dursun Mehmet BALABAN.....	129
--	-----

▪ **KORGAN TARİHİ MEZAR TAŞLARI VE ÇEŞİTLİ KİTABE ÖRNEKLERİ**

Dr. Öğr. Üyesi Canan HANOĞLU & Halis BAYRAK..... 153

▪ **KORGAN İLÇESİNİN EKOTURİZM POTANSİYELİ: SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME**

Prof. Dr. Cemile BAHTİYAR KARADENİZ..... 199

▪ **SİVİL TOPLUMUN GÜCÜ: ORDU İLİ, KORGAN İLÇESİ KAPSAMINDA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ YAPISI VE ETKİNLİĞİ**

Prof. Dr. Cemile BAHTİYAR KARADENİZ & Öğr. Gör. Burçin GÖRGÜLÜ..... 249

▪ **AKTİF YAŞLILIKTA KENTTEN KIRA GÖÇ VE KORGAN'IN YERİ**

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ 265

▪ **SANAT VE KÜLTÜR EĞİTİMİNİN AKADEMİK, BİLİŞSEL VE SOSYAL GELİŞİME KATKILARI: KORGAN KIZ ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ SANAT VE KÜLTÜR EVİ PROJESİ**

Ercan DÜZÜCÜ 281

▪ **KORE SAVAŞINA KATILAN KORGANLI GAZİ VE ŞEHİTLERİN BİYOGRAFİLERİ**

Fatih YEŞİLÇAYIR..... 287

▪ **KORGAN'DA BİR KÖY ODASI: AHMET ALİ ALANTEPE (HOCA) VEKALESİ**

Dr. Gülferi AKIN ERTEK 303

▪ **KORGAN'IN TARİHİNE IŞIK TUTACAK MADENİ BİR KEMER TOKASI ÜZERİNE**

Halis BAYRAK & Prof. Dr. Şerife TALİ..... 313

▪ **ORDU ETNOGRAFYA MÜZESİ'NDE BULUNAN KORGAN İLÇESİ EMİRYAKUP ROMA DÖNEMİ BULUNTULARI**

Prof. Dr. Hasan BUYRUK & Kübra KÖSE..... 331

▪ MÜHİMME KAYITLARINA GÖRE KEŞDERESİ VE ÇEVRESİ (1700-1750)

Prof. Dr. İlhan EKİNCİ & Alper Fatih EKİNCİ 357

▪ KORGAN BELEDİYE BAŞKANLARI

İlyas ADAŞ 387

▪ ORDU İLİ KORGAN İLÇESİNDE HALI DOKUMACILIĞI

Öğr. Gör. İsmail ALANTEPE 405

▪ KORGAN İLÇESİNİN KAMP-KARAVAN TURİZMİ POTANSİYELİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. Koray GENÇ & Fatih SERBEST 421

▪ OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE KORGAN'DAKİ EĞİTİM KURUMLARI

Murtaza ALAN & Kenan KÖKLÜKAYA & Mustafa BOLGI 439

▪ KORGAN YER ADLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Mustafa BOLGI 465

▪ KORGAN YÖRESİNİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa EREN 497

▪ ORDU VİLAYETİ DAHİLİNDE BELDELERİN OLUŞ(TURUL)MASI: KORGAN ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Nedim İPEK 513

▪ KIRSAL KONUT MİMARİSİ: KORGAN EVLERİ

Arş. Gör. Özgül YILDIRIM GÜNEŞ 547

▪ ORDU İLİ KORGAN İLÇESİ EVLENME RİTÜELLERİ

Dr. Rahime DEVECİ 567

▪ ARKEOLOJİK VERİLER IŞIĞINDA KORGAN İLÇESİNE GENEL BİR BAKIŞ

Dr. Öğr. Üyesi Safiye AYDIN & Dr. Emin SARIİZ..... 607

▪ KORGAN MUTFAK KÜLTÜRÜNÜN GASTRONOMİ TURİZMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Arş. Gör. Samet Can AKSU & Doç. Dr. Mehmet KABACIK..... 643

▪ BİR KIRSAL MÜCADELENİN ANATOMİSİ: KORGAN-FATSA YOLU'NUN İNŞA SÜRECİ

Prof. Dr. Tuğrul ÖZCAN..... 655

▪ KORGAN YÖRESEL YEMEKLERİ

Ülviye YALDIZLI..... 679

▪ KORGAN ÖRNEKLEMİNDE ORDU YÖRESİ AĞIZLARINDA ALINTI KELİMELEDE GÖRÜLEN SES OLAYLARI

Dr. Öğr. Üyesi Vehbi AKDİ..... 699

▪ 19. YÜZYILIN İLK YARISINDA FATSA'YA TÂBİ KEŞDERESİ (KORGAN) KAZASI'NIN DEMOGRAFİK YAPISI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Yakup ARZU..... 709

&

AKTİF YAŞLILIKTA KENTTEN KIRA GÖÇ VE KORGAN'IN YERİ

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ*

Giriş

Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayan kırdan kente göç süreci olgunluk safhasına ulaşmış, yeni bir evreye geçmiştir. Kırsal alanların boşalması, nüfusun büyük kısmının özellikle büyük şehirlerde toplanmış olması, ortalama yaşam beklentisinin yükselmesi, emekli nüfus sayısındaki artış, şehrsel sorunların çoğalması, başta barınma olmak üzere mevcut gelirin kentsel yaşam için yetersizliği vb gelişmeler bu evrenin ilk göze çarpan unsurlarıdır. Bu evrede dikkati çeken bir diğer özellik de kentlerde biriken nüfusun bir kısmının tekrar kırlara yönlendirilmeye çalışılmasıdır. Bu bağlamda kırsal kalkınmanın öne çıkarılması, kıra yönelik hizmetlerde artış, kıra dönüş teşvikleri, kentsel dönüşümün kolay yapılması ya da olası felaket senaryolarında büyük şehirlerin taşra lehine tahliyesi, kentlerde geçim sıkıntısı çeken emekli nüfusun doğdukları yerlere gönüllü geri dönüşlerinin teşvik edilmesi gibi faaliyetler giderek artan oranda dikkati çekmektedir. Bu araştırmada işte tüm bu hususlar Korgan özelinde ele alınmış, irdelenmiş, bugünkü durum ortaya konulmuş, geleceğe ait projeksiyonlar yapılarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma esas olarak üç bölümden meydana gelmektedir. İlk olarak Türkiye’nin nüfus yapısındaki son gelişmeler, yaşlı nüfus oranındaki artış, genç emekli sayısının yükselmesi, hızlı kentleşmeden kaynaklanan problemler, olası afet senaryoları bağlamında büyük kentlerden bir kısım nüfusun tahliye planları, göç veren kırsal alanların tekrar cazip hale gelmesi için devletin uyguladığı teşvik politikaları gibi ülke genelini ilgilendiren hususlar üzerinde durulmuştur. İkinci olarak Ordu ili genel yapısı içinde Korgan’ın

* Ondokuzmayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, E-mail: ceyilmaz@omu.edu.tr.

yeri, başlıca coğrafi özellikleri, geçmişten günümüze Korgan'da nüfus hareketlerinin yönü ve başlıca nedenlerinden bahsedilmiştir. Üçüncü olarak büyük şehirlerden Korgan'a dönüş yapan nüfus örnekleminden hareketle Korgan'ın durumu, Korgan'ın büyük kentlerdeki Korganlı nüfusu geri çekme potansiyeli, özellikle aktif genç emeklilerin Korgan'a olası dönüşlerinde onları bekleyen olumlu veya olumsuz durumların neler olduğu irdelenmiştir. Sonuç bahsinde ise Korgan üzerine kurgulanan bu modelin Karadeniz Bölgesi kıyı kuşağında yer alan Korgan benzeri yerleşmeler için önemli bir örnek olabileceğinden bahsedilmiş, bazı önerilerde bulunulmuştur.

1. Korgan'ın Coğrafi Özellikleri

Korgan, Ordu ilinin kırsal alanda yer alan önemli ilçelerinden biri olup, Kuzey Anadolu'da kıyıya paralel uzanan Canik dağlarının akarsularla derin bir şekilde yarılmış kuzey yamaçları üzerinde kurulmuştur. İlçenin toplam yüzölçümü 206 km²'dir. Korgan ilçe merkezini oluşturan Korgan şehri kuzey-güney doğrultusunda uzanan bir sırt üzerinde, deniz seviyesinden yaklaşık 780 m yükseltide yer alır. İlçe merkezinin kıyıda yer alan Fatsa ilçe merkezine uzaklığı kuş uçuşu 26, karayoluyla 36 km'dir. Korgan'ın il merkezi Ordu şehrine uzaklığı ise 67 km olup yaklaşık 1 saatlik zaman mesafesindedir.

İlçe merkezinin yer aldığı hafif eğimli balina sırtı benzeri kavisli bir yapı gösterir. Çevreye doğru gidildikçe yamaçların eğimi hızla artar ve derin yarılmış vadiler görülmeye başlar. İlçe merkezinin çevresi bu yüzden yerleşmeye çok uygun değildir ve büyük kısmı heyelan riski taşıyan arazilerden oluşur. Yazların sıcak, kışların ise nispeten soğuk geçtiği Korgan'da yıllık ortalama sıcaklık 9,5⁰, yağış miktarı ise 1500 mm'yi bulur. Kışların kar yağışlı geçtiği yörede yağışlar bütün yıla yayılmış olup bu durum zemini nemli tutmakta, bu da yörede çok sık heyelan yaşanmasında etkili olmaktadır.¹ Karadeniz kıyı kuşağında doğal bitki örtüsünü oluşturan geniş yapraklı ormanlar büyük ölçüde tahrip edilerek tarım alanı haline getirilmiş, bu alanlar daha sonra fındık bahçelerine dönüştürülmüştür. İlçe genelinde fındık tarımı bütün ekonomik faaliyetlerin temelini oluşturur. Çok az olmakla birlikte patates, mısır ve fasulye yetiştirilir, geçim tipi sebze ve meyvecilik yapılır. Arıcılık, yaylacılık ve ormancılık gibi ek geçim faaliyetlerine son yıllarda süt ürünleri sanayi eklenmiştir. Fakat Korgan'ın temel geçim kaynağı fındık ve gurbetçilik olup diğer faaliyetler bu iki faaliyet ile kıyaslandığında oldukça önemsiz kalır. Gurbetçilik yani sezonluk işgücü hareketleri Korgan'da Osmanlı'dan beri yapılan bir faaliyettir. Yazın yaylaya, kışın güzleye

¹ Cevdet Yılmaz - H. İbrahim Zeybek - Ali Uzun, "Korgan İlçe Merkezi Heyelanları (Ordu)", *UJES III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu Bildirile Kitabı*, Hatay, 2012, s. 382-394.

olan yaylacılık faaliyetleri dışında en yakındaki Samsun Çarşamba Ovasına yönelik sezonluk tarım işçisi göçlerisınrasında büyük şehirlerde inşaat işçiliğine doğru evrilmiş, bu süreç zamanla daimî göçlerin altyapısını oluşturmuştur.² Korgan'da bu durum günümüzde de devam etmektedir. İlçe merkezini oluşturan 8 kentsel mahalleye ek olarak 21 kırsal mahalle (köy) ile birlikte toplam 29 mahallesi vardır.³ Yerleşme dağınık, kırsal mahalle nüfuslarının hemen hepsinin nüfusu 1000 kişinin altındadır. TÜİK tarafından yayınlanan 2024 yılsonu verilerine göre ilçe nüfusu 27.250 kişidir. Bu nüfus 770.711 olan Ordu toplam il nüfusunun % 3,5'ini oluşturur. 1960'larda 20.642 olan ilçe toplam nüfusu 2000'de 41.628'e kadar çıkmış, o tarihten itibaren sürekli azalarak 2024 yılsonu itibarıyla 27.250 kişiye düşmüştür. Gerekli tedbirler alınmadığı takdirde bu azalma eğiliminin süreceği tahmin edilmektedir.

2. Ordu ve Korgan'dan Büyük Şehirlere Göç Hareketleri ve Günümüzde Ulaştığı Boyut

Korgan'ın içinde yer aldığı Ordu vilayeti Türkiye'de en fazla göç veren illerden biridir.⁴ TÜİK 2024 yılsonu verilerine göre Ordu nüfusuna kayıtlı toplam nüfus 1.591.208 kişi olup, bu nüfusun 692.428'i Ordu il sınırları içinde bulunurken, yarısından fazlası ise il dışında ikamet etmektedir.⁵ Ordu ili dışında yaşayan Orduluların sırasıyla en fazla yaşadıkları iller; İstanbul (515.544), Ankara (66.700), Samsun (51.559), Kocaeli (48.601), İzmir (26.915), Tekirdağ (26.861), Bursa (19.060), Antalya (13.451) ve Yalova'dır (11.948). Yakın geçmişe ait TÜİK verileri incelendiğinde doğum yeri Ordu olup Samsun'da yaşayanların sayısının 1985 yılında 30.029'a, 2015 yılında 46.599'a, 2024 yılında da 51.559'a yükseldiği görülmektedir. Samsun'un göç aldığı iller sıralamasında Ordu 2. sırada yer alırken Ordu'nun en fazla göç verdiği iller sıralamasında Samsun 3. sıradadır.⁶ Bu

² İlhan, Ekinci, "19. Yüzyılda Ordu Kazasından Canik'e Göçler", *VII. Uluslararası Canik Sempozyumu "Geçmişten Günümüze Göç"* (Ed. O. Köse), Samsun, 2017, s. 723-736.

³ Mustafa, Bolgi, *Korgan Tarihi Coğrafyasının Alt Yapısı*, Ceylan Ofset Matbaası, Samsun, 2014.

⁴ Cevdet Yılmaz, "Ordu İlinin Nüfus Özellikleri", *Orta Karadeniz Kültürü*, (Ed. B. Yediylıdız- H. Kaynar- S. Küçük), Siyasal Kitabevi Yayını, Ankara, 2005, s. 253-278.

⁵ URL-1: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2024-54082>

⁶ H. İbrahim Zeybek - Ali Uzun - Cevdet Yılmaz- Faruk Aylar- Muhammet Bahadır- Hasan Dinçer - İ. Kutlu Hatipoğlu, "Yakın Dönemde (2008-2015) Samsun'a Olan İç Göçlerin İller İtibarıyla Dağılışı", *VII. Uluslararası Canik Sempozyumu "Geçmişten Günümüze Göç"* (Ed. O. Köse), Samsun, 2017, s. 839-850.

bulgulara göre Ordu ilinin Samsun'un nüfuslanmasında diğer çevre illerden daha etkin bir role sahip olduğu söylenebilir.⁷ Yine TÜİK'in 2024 yılsonu verilerine göre Ordu ili içinde 35.533 Korganlı vardır. Ordu ili dışında yaşayan Korganlıların en fazla bulundukları illere bakıldığında 13.979 kişiyle İstanbul ilk sırada gelmektedir. Bu ilimizi 6.208 kişiyle Kocaeli, 4.737 kişiyle Tekirdağ, 4.136 kişiyle İzmir ve 4.039 kişiyle Samsun takip etmektedir. Korganlıların Türkiye'de bulundukları diğer iller ise sırasıyla; Manisa (2.971), Ankara (1.397), Sakarya (1.254), Edirne (739), Amasya (679) ve Antalya'dır (574). Ayrıca Konya (194), Trabzon (148), Rize (142), Bilecik (140), Bolu (129) ve Düzce'dir (118).⁸

Gerek Ordu ili bir bütün olarak, gerekse Korgan ilçesinin mevcut nüfusunu tutamamaya il dışına göç vermesinin çeşitli sebepleri vardır. Bunların başında Ordu ilinin dağlık ve engebelik arazi yapısı, geçim kaynaklarının tarıma dayanmasına karşılık tarım alanlarının yetersizliği gelir.⁹ Geçen yüzyılın başlarına kadar uzanan göç sürecinin tetikleyen esas unsur kırsal kesimdeki faaliyetlerin geçinmeye yetmemesi üzerine ailedeki yetişkin bireylerin ek gelir temini amacıyla gurbetçiliği benimsemiş olmasıdır. Şüphesiz bunda kırsal alanların iticiliği ve büyük şehirlerin çekiciliği kadar ulaşım şartlarındaki gelişmeler gibi kolaylaştırıcı faktörlerinde rolü vardır. Örneğin Karadeniz Sahil Yolu'nun getirdiği ulaşım kolaylığı Ordu kırsalını büyük şehirlere bağlamakla kalmamış, iç kesimdeki ilçelerde yaşayan nüfusun önemli bir kısmının sahil boyu yer alan il ve ilçe merkezlerine taşınmasında da etkili olmuştur.¹⁰

1950'lerden sonra ortaya çıkan başka bir gelişme bölgeden dışarı olan göçleri adeta teşvik etmiştir. "Ekili alanların dikili hale gelmesi" olarak özetlenebilecek bu gelişme sonucunda diğer benzer yerler ile birlikte Korgan'ın tarım yapılan kırsal alanları çok hızlı bir şekilde yerini fındığa bırakmıştır.¹¹ Tarla tarımı ve hayvancılık köylüyü bir yıl boyunca kesintisiz köye

⁷ İ. Kutlu Hatipoğlu - Ali Uzun - H. İbrahim Zeybek - Cevdet Yılmaz - Muhammet Bahadır - Hasan Dinçer, "Orduluların, Samsun İlinin Yakın Dönem Nüfus Hareketlerindeki Yeri", VII. Uluslararası Canik Sempozyumu: "Geçmişten Günümüze Göç", Bildiri Özetleri Kitabı, Samsun, 2017, s. 122.

⁸ URL-2: <https://hayatgazetesiordu.com/haber/23855629/korganlilar-en-cok-ordu-ve-istanbulda-yasiyor>

⁹ Cevdet Yılmaz, "Ordu Yöresi Coğrafya Araştırmaları", Orta Karadeniz Kültürü, (Ed. B. Yediyıldız - H. Kaynar - S. Küçük), Siyasal Kitabevi Yayını, Ankara, 2005/b, s. 165-172.

¹⁰ Cevdet Yılmaz, "Karadeniz Sahil Yolunun Kıyı Kentleri Üzerine Etkileri", TÜCAUM V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara, 2009, s. 147-157.

¹¹ Cevdet Yılmaz, "Türkiye'de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Aracı / İletici / Kolaylaştırıcı Faktörler", (Prof. Dr. Nuran Taşlıgil'e Armağan) Beşerî ve İktisadi Coğrafya Araştırmaları, (Ed. S.Ü. Erbilen - G. Şahin), Eski Babil Yayınları, İstanbul, 2019, s. 125-134.

bağlarken, fındık tarımı yılın birkaç ayı dışında insanlarımızı serbest bırakmaktadır. Bu durum kırdan kopuş sürecini olabildiğince etkilemiş, sadece Korgan değil, Karadeniz kıyı kuşağı içinde deniz seviyesi ile 800 m yükseltiler arasında yer alan ve “fındık kuşağı” olarak adlandırdığımız sahadaki tüm il ve ilçeleri etkilemiştir.¹² Böylece büyük şehirlerdeki Karadenizlilerin sayısı da doğdukları illerin nüfuslarından daha fazla hale gelmiştir.

Şüphesiz kırdan kente göç sürecinde ekili alanların dikili, yani fındık bahçelerine dönüşmesi yanında yine fındıkla ilgili bir başka husus daha vardır, o da *fındık sarmalı* olarak adlandırdığımız hususla ilgilidir. Şöyle ki; geçmişte fındık yıllık bir bitki olması hasebiyle, gelirinin de bütün yıla yayılması söz konusuydu. Bütün faaliyetlerin maddi bedeli sezon sonunda fındıktan elde edilen gelirle ödeniyordu. Enflasyonist ortam bu düzeni bozmuş, fındık fiyatlarındaki istikrarsızlık da kırdan yaşam maliyetini karşılamaktan uzak kalmıştı. Böyle bir durum göçe katılanların sayısını daha da artırıyordu. Fındık piyasaya ilk sürüldüğünde bolluk nedeniyle ucuz olan, elde tutulduğu sürece değeri artan bir mahsuldür. Gurbetçilik arttıkça fındık toplanır toplanmaz bir an önce elden çıkarılıp gurbete dönüş yapmak isteyenler ile fındığı elinde tutup değerinin artmasını bekleyen yerli nüfus arasında bir farklılık ortaya çıktı. Nitekim fındık sezonunda birçok il ve ilçenin sokaklarında “*fındığımızı erken piyasaya sürmeyin, değerini düşürmeyin*” şeklinde dövizlerin asılması bunu gösteriyordu. Bu yıl bundan şikâyet eden yerli nüfus, gelecek yıl kendisi de gurbetçi olduğunda bu kez o da fındığını erken piyasaya sürmek zorunda kalmakta, bu durum zamanla negatif, yani olumsuz yönde ilerleyen bir sarmala dönüşmektedir. Böyle bir durumda fındık hak ettiği fiyatlara çıkamamakta, bir yıllık geçimini fındıktan gelecek gelire bağlayanların umudu tükenmekte, bir süre sonra onlar da göçe katılarak bu negatif fındık sarmalına dâhil olmaktadır. Bu durum bir yandan arazilerin tamamen fındığa terk edilmesine, diğer yandan fındıktan elde edilen gelirin yetersizliği de yeni göçleri doğurmaktadır.¹³ Bugün gelinen süreçte Karadeniz kıyı kuşağında Korgan gibi ilçelerde nüfus azalmasının başlıca nedenlerinden biri de yaşanan bu ve benzeri süreçlerdir.

Günümüzde yaşanan süreç dikkate alındığında kırdan kente göç yavaşlamış, adeta durma noktasına gelmiştir. Bu durum kırlar kalkındığı için değil, kırdan kimse kalmadığı içindir. Bunun en somut göstergelerinden biri de

¹² Cevdet Yılmaz, “Giresun’un Bulancak İlçesi Kırsal Kesiminde Nüfus Hareketlerinin Nedenleri, Yönü ve Başlıca Özellikleri”, *Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, Cilt: 2, Ankara, 2008, s. 364-376.

¹³ Cevdet Yılmaz, “Aybastı-Kabataş Yöresinde Nüfus Hareketleri, Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Yöre ve Göç*, 17. *Aybastı-Kabataş Kurultayı* (Ed. S. Eren), Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ordu, 2017, s. 21-45.

köylerde çocuk kalmadığı için köy okullarının çok büyük kısmının kapatılması ya da belli yerlerde toplanmasıdır. Bu arada ülke genelinde sigortalı işlerde çalışma, yıllık tatiller vb gelişmeler sonucu kırsal alanlar özellikle yaz dönemlerinde kısa süreli de olsa bir canlanma yaşamaktadır. Şüphesiz bu canlılıkta en dikkat çekici unsur yine fındığa bağlı mevsimlik göçlerdir. Şöyle ki; vaktiyle geçim sıkıntısına çare ümidiyle ek gelir temini için gurbete çıkan kişiler, günümüzde şehirlerde yaşadıkları geçim sıkıntısını azaltmak için fındık sezonunda fındıktan elde edeceklerini düşündükleri ek gelir için köylerine gelip fındık hasadı yapmak istemektedirler. Bu durum oldukça ironiktir. Çünkü vaktiyle mirastan doğan haklarını, “bizim gurbette durumumuz iyi, kardeşim eşim dostum faydalansın” diye kırsalda kalan yakınlarının kullanımına devreden birçok kişi günümüzde artık kendi ihtiyaçları olduğu gerekçesiyle kırsaldaki haklarına sahip çıkmakta, çayını fındığını kendisi gelip toplamak istemekte, bu durum yakın akrabalar arasında sonu kötü biten anlaşmazlıklarla sonuçlanabilmektedir.

3. Türkiye Nüfusunda Meydana Gelen Değişimler ve Korgan Benzeri Yerlerin Durumu

Türkiye’nin mevcut nüfus yapısı incelendiğinde son yıllarda dikkati çeken en önemli gelişmelerden biri toplam nüfus içinde yaşlı nüfus oranının artması ve ortalama yaşam beklentisinin kadın ve erkeklerde seksenli yaşlara ulaşmasıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfus artışını teşvik yönünde olan politikalar 1960’larda yerini nüfus artışını kontrol edici politikalara bırakmış, bu politikalar sonuç vermiş, 2000’li yıllarda nüfus artışında gerçekleşen durağanlaşma günümüzde keskin bir nüfus artış hızı düşüşüyle kendini göstermiştir. Nüfus artış hızının gerilemesi, doğurganlığın düşüşü, nüfusun kendini yenilemekten uzak kalması ne kadar tehlikeli ise mevcut nüfus içinde yaşlı nüfus oranının giderek artması da o kadar istenmeyen bir durumdur.

Türkiye gibi emeklilik yaşının düşük (50’li yaşlar), ortalama yaşam beklentisinin ise yüksek (erkeklerde 75, kadınlarda 80) olduğu ülkelerde yaşlı nüfusun sağlığını koruyarak, emekli aylığı gibi adil bir gelirle devlete daha fazla yük olmadan varlıklarını sürdürebilmeleri günümüz şartlarında gelişmiş ülkelerin bile zorlandıkları bir konudur. Nitekim bu ülkeler soruna çözüm bulabilmek için emeklilik yaşının yükseltilmesi, primlerin arttırılması, emeklilik fonlarının güçlendirilmesi, bireysel emekliliğin teşviki gibi yöntemler yanında, yaşlı nüfus oranı %20’leri geçen Japonya örneğinde görüldüğü üzere “emekli ihracı” gibi kavramları bile tartışabilmektedirler. Bu konu Türkiye için de acil önem taşımaktadır. Batılı ülkelerin yaklaşık 100 yılda yaşadığı süreci Türkiye daha kısa sürede yaşamış 1930’larda %4’ler seviyesinde olan 65 yaş üstü nüfus 2024’de % 10,6’ya çıkmıştır. Nüfus projeksiyonları ile ilgili demografik göstergelerdeki mevcut yapının devam

edeceğini varsayan ana senaryoya göre yaşlı nüfus oranının 2030 yılında %13,5, 2080 yılında ise %33,4 olacağı öngörülmektedir. Şayet doğurganlık göstergelerindeki hızlı düşüş eğilimi devam ederse bu durumda yaşlı nüfus oranı 2030 yılında % 13,5, 2080 yılında ise % 38,5 olacağı öngörülmektedir.¹⁴ Nereden bakılırsa bakılsın Türkiye nüfusu yaşlanmakta, bu duruma acil çözümler üretilmek durumundadır.

Türkiye nüfusunun büyük kısım şehirlerde yaşamaktadır. 1950’lerde başlayan iç göç süreci özellikle büyük şehirlerde yığılmayı beraberinde getirmiş, uzun çalışma hayatının sonunda yaşlanan nüfusun çok önemli bir bölümü şehirlerimizde ikamet eder hale gelmiştir. Kırdan kente göçlerdeki süreklilik şehirlerin hızla büyümelerine sebep olmuş, bu durum başta barınma ihtiyaçları olmak üzere yöneticileri önce gecekondulaşmaya göz yumma, sonrasında gecekondu aflatı gibi palyatif tedbirlere yöneltmiş, neticede sağlıklı, modern, yaşanabilir ve özellikle de yaşlı dostu şehir taleplerimiz bir türlü gerçekleşmemiştir. Hızlı kentleşme sürecinde şehirlerimiz çarpık ve plansız büyümüş, diğer birçok alanda olduğu gibi özellikle yaşlılara yönelik altyapı ve donatılar büyük ölçüde ihmal edilmiştir. Bu şartlarda ve üstelik düşük emekli aylıklarıyla yaşlı nüfusun şehirlerde dört duvar arasında barınması ve hayatını normal şekilde sürdürme imkânları da giderek zorlaşmıştır.

Ülkemizde yaşanan bir diğer önemli husus ise genç emeklilerdir. Emekli olduktan sonra kaç yıl daha hayatta kalındığını gösteren istatistiklere bakıldığında bu rakam gelişmiş ülkelerde en fazla 10-15 yıl iken Türkiye’de 25-30 yıldır. Ülkemizde son yapılan EYT Düzenlemesiyle 16 milyonu bulan emekli sayısı içinde çalışabilir durumdaki 50-60 yaş civarı genç emekli sayısı oldukça fazladır. Bu nüfusun geçinebilmek için emekli olduktan sonra çalışmaya devam etmesi bir sorun, yetersiz olduğunu bile emekli maaşına güvenerek çalışmaması ayrı bir sorundur. Bu grup içinde yer alan ve geçmişten günümüze kırsal kesimle bağını kesmeyerek (sezonluk da olsa gidiş geliş yaparak) ilişkilerini sürdüren bir kısım nüfusun kalıcı olarak kırsal alanlara (geldikleri köy ve kasabalara) kendi kararlarıyla dönüş yapmaları, ya da bu tür dönüşlerin çeşitli kurum ve kuruluşlarca teşvik edilmesi önemli görülmektedir. Böylece şehirlerimizde bir rahatlama görülürken kırsal alanlar şenlenecek, orta yaşın üzerindeki vatandaşlarımız da şehir stersinden uzak, daha sağlıklı bir yaşlanma süreci geçirebileceklerdir. Bu tür politikalar ne kadar çabuk uygulanır ve hayata geçirilirse beklenen İstanbul depremi gibi felaket durumlarında ortaya çıkacak can ve mal kaybı en aza indirilmiş olacaktır. İstanbul’un Karadeniz Bölgesi’nin bütün il ve ilçele-

¹⁴ URL-3: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2024-54079>.

rinden ne kadar yoğun göç aldığı dikkate alınır, olası deprem felaketi gerçekleşmeden önce halen İstanbul ve çevresinde ikamet eden Karadenizliler içinde bu tersine göçe katılacak kişi sayısı yüzbinleri bulabilir. Hâlihazırda AFAD tarafından yapılan planlamalarda deprem anında İstanbul'un hangi illere tahliye edileceği projelendirilmektedir.¹⁵ Oysa şu an için İstanbul'da bulunan, fakat sürekli İstanbul'da olmasını gerektirecek bir işi olmayan, emekli olmuş veya vaktiyle yaptığı yatırımlardan sabit geliri olan, yazları zaten memleketinde geçiren çok önemli bir nüfus kitlesi vardır. En azından bu nüfusun bir kısmı Korgan örneğinde teklif ettiğimiz sürece paralel olarak kırsal alanlara yönlendirilebilir, iyi örneklerle süreç hızlandırılabilir, katılımcı sayısı arttırılabilir. Konu ile ilgili olarak İstanbul'da Bağcılar Belediyesi tarafından yayınlanan bir çalışmada bu hususa değinilmiş, büyükşehirlerdeki belediyeler tarafından Anadolu'ya gidecek cenazeler için verilen hizmetlerden yola çıkılarak aynı belediyelerin benzer desteklerle insanların ölmelerini beklemeden kıra dönüşlerine yardımcı olabilecekleri önerilmiştir.¹⁶ Yakından bakıldığında Korgan için şanslı bir ilçe olduğunu söyleyebiliriz. Halen büyük şehirlerde, özellikle İstanbul ve çevresinde yaşayan emekli olmuş, az çok sabit bir geliri olan, daimî olarak büyük şehirde olmasını gerektiren bir bağı olmayan Korganlılar için kırsal alan bir alternatif olabilir.

4. Kentten Kıra Göç ve Korgan'ın Durumu

Büyükşehirlerden Korgan ilçe merkezi ya da kırsalına dönen kişilerle yüz yüze ve telefonla yapılan görüşmelerde şu hususlar tespit edilmiştir¹⁷:

- Büyükşehirlerdeki yalnızlıktan kurtulma; *"Büyükşehirde yalnızlık çekiyordum, Korgan'a döndüm ailem ve arkadaşlarımla bir aradayım ve mutluyum"*.
- Küçük yer, küçük maliyet; *"Korgan'da hayat daha ucuz, yaşam maliyeti düşük, daha az kira ödiyorum, ulaşım maliyeti yok, biz emekliler için bu tür küçük yerler daha avantajlı"*.
- Kendi evinde yaşama; *"Büyük şehirde kiradaydım, burada kendi evimdeyim, kiranı kurtuldum, büyük bir külfetten kurtuldum"*.
- Emekli maaşları; *"Emekli maaşı ile büyük şehirlerde yaşamak çok zor, küçük yerlerde daha kolay. Korgan'a gelince bunun farkını gördüm"*.

¹⁵ URL-4: <https://www.afad.gov.tr/olasi-istanbul-depremi-icin-buyuk-hazirlik-merkezicerik>.

¹⁶ Cevdet Yılmaz, "Türkiye'den Batı Avrupa Ülkelerine İşgücü Göçü ve Geri Dönüşlerin Bağcılar Üzerine Etkileri", *Dünden Bugüne Bağcılar'ın 30 Yılı*, Bağcılar Belediyesi Yayını, İstanbul, 2023, s. 113-131.

¹⁷ Araştırmamıza destek veren, bilgilerini ve fikirlerini bizimle paylaşan, Korgan'ın geleceği hakkında önerilerde bulunarak bize katkı sunan katılımcılarımıza teşekkür ederiz.

▪ Yaşlılıkta yalnızlık korkusu, aile ve toplumsal bağlar; *“Yaşlandığımızda doğduğumuz topraklara dönmemiz aile bağlarını kuvvetlendiriyor. Yaşlılıkta yalnız kalma korkusunu azaltıyor”*.

▪ Daha sakin, daha huzurlu bir yaşam; *“Burada büyükşehirlerdeki koşturmaca ve zamana karşı yarışmanın aksine sessiz ve sakin bir hayat sürüyoruz”*.

▪ Aidiyet ve kimlik; *“Doğduğumuz yere geri gelmek memleketle bağımızı güçlendirdi, aidiyet hissimizi arttırdı, yaşlılık endişesi ve korkusunu azalttı”*.

▪ Sağlıklı yaşam; *“Temiz hava, bol oksijen var. İçtiğimiz sular doğal. Büyükşehirlerdeki tempolu yaşam yerine hayat burada daha yavaş ve daha sakin”*.

▪ Güvenlik; *“Büyük şehirlerde trafik ve güvenlik endişesi çok, burada bunlar yok. Köyümüzde kendimizi güvende hissediyoruz”*.

▪ Ek gelir; *“Büyük şehirdeki evimi kiraya verdim, emekli maaşıma ilave olarak benim için ek gelir oldu. Her iki gelirimle kırdan daha rahat bir hayat sürmeye başladım”*.

▪ Ek masraflar; *Kıra döndüm, fındık bahçemin temizliğini kendim yapıyorum, acelem yok, şehirde işim yok bu yüzden kendi fındığımı kendim topluyorum, işçi tutmuyorum. Böylece ek masraflardan kurtulduğum için fındıktan elde ettiğim gelirin tamamı bana kalıyor. Bu da Korgan’daki yaşamımı kolaylaştırıyor”*.

▪ Gıda; *“Köye gelince küçük bir bahçe yaptım. Sebze ve meyve ihtiyacımı kendi bahçemden karşılıyorum. Böylece gıda giderlerimden tasarruf sağlıyorum. Ayrıca organik besleniyor, ne yediğimi biliyorum”*.

▪ Barınma ve yakıt; *“Samsun’da oturuyordum, gidiş geliş yapmak zor diye köye kendi evimi yaptım. Burada doğal gaz olmadığı için arkadaşlarım sabilde Fatsa’ya yerleştiler. Fakat ben memnunum. Burada da doğal gaz olsaydı onlar da köye yerleşceklerdi”*.

5. Korgan Özelinde Kırsal Alanlar Nasıl Cazip Hale Getirilebilir?

Aşağıda belirtilen hususlar dikkate alındığında kırlar daha cazip hale getirilebilir. Böylece herhangi bir zorlama olmadan büyükşehirlerdeki nüfusun bir kısmı kırsala geri dönebilir:

▪ Fındık geliri yıllıktır. Geçmişte, enflasyonun günümüzdeki kadar hissedilmediği dönemlerde bir yıl boyunca yapılan masraflar veresiye defterlerine kaydedilip, fındıktan elde edilen gelirle bunlar kapatılabiliyordu. Oysa günümüzde kır kent ayrımı olmaksızın elektrik, telefon, internet, kredi kartı gibi gider kalemleri için aylık sabit gelire ihtiyaç vardır.¹⁸ Kırdan nüfusu tutabilmek için yıllık değil aylık sabit gelir kalemleri olmalıdır.

¹⁸ Cevdet Yılmaz, “Türkiye’de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Yeni Bir Olgu; Aylık Sabit Gelir İhtiyacı”, TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı, (Ed. Ali Özçağlar vd.), Ankara, 2016, s. 566-567.

▪ Kırlar boşalmış, okullar kapanmış, sağlık ocakları işlevsiz kalmıştır. Köylerdeki nüfus ortalaması 250'nin altına düşmüş, bu durum köy bakkalı, köy dolmuşu gibi hizmet sektörünü de ortadan kaldırmıştır. Bazı köylerin muhtarları bile ilçe merkezinde yaşamaktadır. Muhtarlara yarım maaş, iki azaya çeyrek maaş verilerek bunların ait oldukları köyde ikametleri zorunlu tutulmalıdır. Kendi köyünde ikamet etmeyenlerin görevleri iptal edilmelidir. Böylece her köyde sabit geliri olan en az üç aile olacak, bunların birbirlerini çoğaltan etkisiyle başkaları da köyde daimî yaşar hale gelecektir.

▪ Kırdaki yakıt sorunu büyük bir problemdir.¹⁹ Fakat günümüzde yaşanan gelişmeler yakıt sorununu en aza indirebilecek özellikler taşımaktadır. Köy tipi kaloriferler icat edilmiş, kuzineye benzer sistemlerle yemek pişirme, su ısıtma gibi ihtiyaçlar giderildiği gibi odun ve kömür gibi çok az yakıtle evlerin bütün odaları ısıtılabilir. Nitekim doğalgazın boruyla değil de tüplerle taşındığı ilçe merkezlerinde bile bu konfor yaşanmaya başlanmış, halkın memnuniyet derecesi artmış, bu durum kentten kıra göçlerde önemli bir faktör olmuştur.

▪ İlçe merkezleri mutlaka doğal gazla tanışmalıdır. Doğal gaz olan yerlerde büyük şehirlerin konforu aranmamakta, nüfusun taşradaki il ve ilçe merkezlerinde yaşama istekleri artmaktadır. Nitekim doğalgazın boruyla değil de tüplerle taşındığı ilçe merkezlerinde bile bu konfor yaşanmaya başlanmış, halkın memnuniyet derecesi artmış, bu durum kentten kıra göçlerde önemli bir faktör olmuştur.

▪ Özellikle yaz döneminde kırsal alanda ortaya çıkan kalabalık yerel su kaynakları üzerinde olumsuz etkiler yapmakta, şehirde musluktan akan bol suya alışmış kişiler kırsal alanların su dengesini bozarak yaz dönemlerinde su kıtlığına yol açmaktadırlar. İçme suyu ile bahçe sulama su kaynakları üzerindeki baskıyı arttırmakta, özellikle eğimli yamaçlar üzerine kurulu köylerde aşağı mahallerin aşırı su tüketimi yukarı mahallelerde susuzluğa yol açarak köy içi tartışmaları beraberinde getirmekte, bu durum kırların çekiciliğini azaltarak itici hale getirmektedir. Bütün kırsal alanlarımızda mutlaka su yönetimi konusunda bir bilinçlenme olmalı, eğitim ve yerel yönetimlerin yönlendirmesiyle su konusu sorun olmaktan çıkarılmalıdır.

▪ Gerek ilçe merkezlerinin çeperlerinde gerek kırsal alanda köylerde yaşayanlar, kentten kıra dönüş yapanlar üretim konusunda mutlaka teşvik edilmelidir. Karadeniz kıyı kuşağında miras yoluyla topraklar küçülmüş, kişi başına düşen tarım alanı azalmıştır. Bu tür küçük parsellerde makinalı tarım pahalıya gelmektedir. Özellikle yaşlı nüfusun eden gücüyle iş yapması da beklenmemelidir. Aslında genç nüfus da artık beden gücüyle çalışmak

¹⁹ Cevdet Yılmaz, "Türkiye'de Kentlerin İticiliği Karşısında Kırsal Alanların Durumu", UCEK-2023, 5. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı, 2023, Antalya, s. 542-556.

istememektedir. Bu durumda küçük bahçe işleri için patpat türü makinelere ihtiyaç vardır. Bu tür fiyatı az, iş yapma becerisi fazla, maliyeti düşük makineleşme teşvik edilmeli, bu yolla kırsalda üretim teşvik edilmelidir.

■ Küresel iklim değişimi senaryolarına göre kuraklık artacak, güneyden kuzeye, alçaktan yükseklerle doğru insanlar yer değiştirmek zorunda kalacaklardır.²⁰ Korgan gibi Karadeniz kıyı kuşağında bulunan yerler gelecekte güney illerimize göre daha serin olacağından talep görecektir, bu durum yerleşme düzenimizi de etkileyecektir. Nitekim daha şimdiden yaylalar sahası üzerindeki baskının artması, geleneksel yaylacılığın yerini turistik yaylacılığın alması, bunun için yayladan yer kapma, gecekondur türü binalarla bunu pekiştirme gayretleri son sürat devam etmektedir.

■ Karadeniz kıyı kuşağında yerleşme açısından bir başka ilginç durum yaşanmaktadır. Tek bir kişinin ya da ailenin büyük şehirlerde evi olabildiği gibi, Ordu il merkezinde ya da Korgan ilçe merkezinde de evi vardır. Kökeni kırsal alan ise aynı kişinin köyde de bir evi vardır. Yine aynı kişinin yaylada da bir evi olduğu düşünüldüğünde yıl içinde üç ayrı yerde yaşayan bir aile yapısı ortaya çıkmaktadır. Karadeniz sahil kesiminde Artvin'den Ordu'ya kadar olan sahada bu tür bir iskân durumu oldukça yaygın olarak görülmektedir.²¹ Böyle bir durumda kişi yeterince varlıklı değilse şehirdeki dairesi belki iyi, fakat köydeki eviyle yayladaki barınağı çoğu zaman gecekondudan öte bir görünüm arz etmemektedir. Bu durum kırsal alanda gerek köylerde gerek yaylalarda çirkin görünümün başlıca sebeplerinden biridir. Kırsal alana talep arttıkça çirkin yapılaşma da artmakta, bu durum kırsal alanların geleceği hakkında endişe yaratmaktadır.

■ Kırsal alanlar boşaldıkça hizmet sektörü de buna ayak uydurmuştur. Köylerde üretim durmuş, nüfusun azalmasıyla bakkal kapanmıştır. Günümüzde bu açığı ilçe merkezlerindeki fırınlar ve bakkal-manavlar köylere kendi özel araçlarıyla hizmet götürerek karşılamaktadırlar. Fırın sahipleri köy köy dolaşarak ekmek servisi yapmakta, bakkal-manavlar da temel ihtiyaç maddelerini araçlarında bulundurarak, özel ihtiyaçları da telefon siparişiyle alarak dağıtım yapmaktadırlar.

■ Kentten kıra dönüşleri yerel belediyeler çok istemektedirler. Fakat yeterli güvenceye sahip olmayan bireyler daimî ikametgâhlarını şehirde tutup, yaz dönemi memleketlerine gelmekte bu durum yerel belediyeleri hoşnut etmemektedir. Çünkü aldıkları ödenek yerli nüfusa göre olup, yazın ortaya

²⁰ Cevdet Yılmaz, "İklim Değişimi Senaryoları Bağlamında Üçlü Yaşam Şekli ve Yerleşmeler Arası Hareketliliğin Trabzon Yöresi Üzerine Muhtemel Etkileri", *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Trabzon*, (Ed. T. Öztürk vd.), Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Cilt: 2, Trabzon, 2023, s. 973-993.

²¹ C. Yılmaz, "İklim Değişimi Senaryoları...", s. 973-993.

çıkan hizmet talebini kışlık bütçe ile karşılamaları zordur. Bu nedenlerle daimî ikametgâhların şehirlerden kırsal alanlara alınması yerel belediyeler için hayati öneme sahiptir. Böyle bir durumda Korgan dâhil yerel belediyeler kentten kıra dönüşü teşvik ederken gelecek olan bireylerin konforunu da düşünmek zorundadır. En azında emekli yaşlı nüfusun kıra çekilmesi belediyelerin merkezi bütçeden aldıkları payı arttıracak, hizmet kalitelerini yükseltecektir.

■ Günümüzde üç yılda bir ödenen banka promosyonları için bile öylesine reklam bütçeleri ayrılmakta ki, emekli aylıklarının tutulduğu hesaplar verilen promosyon miktarlarına göre bankalar arası geçişlere neden olmaktadır. Oysa emekli maaşları her ay ödenmektedir. Bir ilçeye kesin dönüş yapan yüz emeklinin toplam parasının her ay kesintisiz o ilçenin ekonomisine dâhil olması ilçedeki ekonomik faaliyetleri arttıracak gibi, hizmet sektörünün gelişmesine ve istihdamı arttırarak ilçenin kendi nüfusunu tutma kabiliyetinin artmasına yardımcı olacaktır. Bu nedenle kentten kıra göç sadece büyükşehirleri rahatlatmakla kalmayacak, kırsal alandaki yerleşmeleri de daha yaşanabilir hale getirecektir.

■ Karadeniz sahil kesiminde kentten kıra dönüşlerde bir başka dikkat çekici husus ise büyükşehirlerde arkadaş, eş dost akraba olan kişilerin birlikte hareket ederek kırsal alanda toplu yaşam alanları inşa etmeleridir (Albayrak ve Yılmaz 2023). Birbirinden bağımsız birimler cami, sosyal tesis, hamam gibi ortak mekânlar çevresinde dizilmekte, böylece yaşlılıkta daha az enerjiyle daha uzun ve konforlu bir yaşam hedeflenmektedir. Yaşlı veya emekli köyleri olarak adlandırılan bu tür uygulamalar kırsal alanların tamamlanmasında teşvik edilmelidir. Buna Korgan da dâhildir.

Sonuç

Türkiye’de kırdan kente göç süreci neredeyse tamamlanmış, kırlar büyük ölçüde boşalmış, şehirler taşıma noktasına gelmiştir. Türkiye’de ortalama yaşam beklentisi erkeklerde 75, kadınlarda 80’in üzerine çıkmıştır. Emeklilik yaş ortalamasının 50-60 arası olduğu ülkemizde emeklilikten sonra geçen yaşam süresi 20 ila 30 yılı bulmaktadır. Bu sürenin en az 10-15 yılı aktif yaşlılığı kapsamaktadır. Büyük şehirlerimizde bu yaş grubunda milyonlarca insanımız vardır. Onları şehirde tutan sebeplerin çoğu ortadan kalktığı gibi, hayat pahalılığı, kira ve geçim sıkıntısı ile toplam gelirleri ya da aldıkları emekli maaşı arasında uçurum oluşmuş, bu durum ne onları ne de devleti mutlu etmektedir. Ayrıca şehirlerimizin henüz yaşlı dostu kentler haline gelmemiş olması da yaşlı nüfusun şehirdeki hareketliliğini kısıtlamakta, sosyal hayata katılmalarını güçleştirmektedir.

Diğer yandan başta İstanbul olmak üzere çarpık kentleşme ve aşırı nüfus yoğunluğu nedeniyle olası afetlerde büyük can kayıpları beklenmekte,

bunun önüne geçebilmek için olası tahliye planları yapılmaktadır. Oysa beklenen felaketler yaşanmadan büyük şehirlerimizdeki bir kısım nüfus gö-nüllü olarak kırsal alanlara çekilebilir. Bunun alt yapısı şimdiden oluşturulabilir, gerekli yasal düzenlemelerle teşvikler getirilebilir ve bu sancılı süreç daha kolay atlatılabilir. Şehirlerden bir kısım nüfusun çekilmesi kentsel dönüşümün de daha kolay yapılmasını sağlayabilir. Çünkü günümüzde bütün belediyelerin programlarında olan kentsel dönüşüm projelerinin bir türlü gerçekleşmemesinin sebebi, evleri kentsel dönüşüme girenlerin inşaat süreci esnasında alternatif barınma problemlerinin giderilememesidir. Bu durum hem belediyelerin hem de vatandaşlarımızın hareket alanlarını daraltmakta, bu durum kentsel dönüşüm sürecini sabote ederek şehirlerimizin depreme hazırlıksız yakalanmalarına sebep olmaktadır.

Korgan ve benzeri Karadeniz kıyı kuşağında bulunan il ve ilçeler vaktiyle verdikleri göçün bir kısmını geri çekebilir. Burada öncelik emekli maaşı benzeri sabit bir gelire sahip olup, şehirlerle sağlık endişesi ve torun hasreti dışında bir işi kalmamış aktif yaşlı kişiler olmalıdır. Karadeniz sahil kuşağına bakıldığında yazları köy ve kasabalarında, kışları ise büyük şehirlerde geçiren yüzbinlerce insanımız vardır. Bunların büyük şehirlerle olan bağlarının en aza indirilerek, yaz-kış kırsal alanda kalmalarını sağlayacak politikalar üretilmeli, gerekli altyapılar oluşturulmalıdır. Kırsal alana götürülen ambulans helikopter hizmetleri bunun en güzel örneği olup vatandaşlarımızın güvenle kırsal alanda yaşamaları bu tür uygulamalarla desteklenebilir ve çoğaltılabilir.

Bu araştırmada ele alınan hususlar Karadeniz Bölgesi'ndeki diğer il ve ilçeler için de geçerli olup daha fazla vakit kaybetmeden uygulamaya geçilmeli, şu anda kendiliğinden ve gelişigüzel olarak gerçekleşen kentten kıra göç süreci devlet destekleri ile genel bir politika haline getirilip uygulamaya başlanmalıdır. Böylece büyük şehirler rahatlarırken, kırlar tekrar canlandırılabilir. Kırların tekrar nüfuslanmasıyla kırsal potansiyel değerlendirilebilir, kırsal üretim artabilir. Aktif yaşlı nüfusun bu sürece katılımıyla şehirlerdeki mutsuz nüfus mutlu nüfusa dönüşebilir. Türkiye yaşlı nüfus sorunlarını daha da büyümeden çözme yoluna gidebilir. Kent ve kır dengesi yeniden kurulabilir.

Kaynakça

1. Kitaplar ve Makaleler

ALBAYRAK, Leman - Cevdet Yılmaz, "Aktif Yaşlılıkta Kırsalın Yeri ve Önemi; Artvin Örneği (Ardanuç, Şavşat)", *Kesit Akademi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 35, 2023, s. 552-575.

BOLGI, Mustafa, *Korgan Tarihi Coğrafyasının Alt Yapısı*, Ceylan Ofset Matbaası, Samsun, 2014.

- EKİNCİ, İlhan, “19. Yüzyılda Ordu Kazasından Canık’e Göçler”, *VII. Uluslararası Canık Sempozyumu “Geçmişten Günümüze Göç”* (Ed. Osman Köse), Samsun, 2017, s. 723-736.
- HATİPOĞLU, İ. Kutlu - Ali Uzun - H. İbrahim Zeybek - Cevdet Yılmaz- Muhammet Bahadır- Hasan Dinçer, “Orduluların, Samsun İlinin Yakın Dönem Nüfus Hareketlerindeki Yeri”, *VII. Uluslararası Canık Sempozyumu; “Geçmişten Günümüze Göç”, Bildiri Özetleri Kitabı*, Samsun, 2017, s. 122.
- YILMAZ, Cevdet, “Ordu İlinin Nüfus Özellikleri”, *Orta Karadeniz Kültürü*, (Ed. B. Yediyıldız- H. Kaynar- S. Küçük), Siyasal Kitabevi Yayını, Ankara, 2005, s. 253-278.
- , “Ordu Yöresi Coğrafya Araştırmaları”, *Orta Karadeniz Kültürü*, (Ed. B. Yediyıldız - H. Kaynar - S. Küçük), Siyasal Kitabevi Yayını, Ankara, 2005, s. 165–172.
- , “Giresun’un Bulancak İlçesi Kırsal Kesiminde Nüfus Hareketlerinin Nedenleri, Yönü ve Başlıca Özellikleri”, *Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, Cilt:2, Ankara, 2008, s. 364-376.
- , “Karadeniz Sahil Yolunun Kıyı Kentleri Üzerine Etkileri”, *TÜCAUM V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara, 2009, s. 147-157.
- , “Türkiye’de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Yeni Bir Olgı; Aylık Sabit Gelir İhtiyacı”, *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (Ed. Ali Özçağlar vd.), Ankara, 2016, s. 566-567.
- , “Türkiye’de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Aracı / İletici / Kolaylaştırıcı Faktörler”, (*Prof. Dr. Nuran Taşlıgil’e Armağan*) *Beşerî ve İktisadi Coğrafya Araştırmaları*, (Ed. S.Ü. Erbilen- G. Şahin), Eski Babil Yayınları, İstanbul, 2019, s. 125-134.
- , “İklim Değişimi Senaryoları Bağlamında Üçlü Yaşam Şekli ve Yerleşmeler Arası Hareketliliğin Trabzon Yöresi Üzerine Muhtemel Etkileri”, *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Trabzon*, Cilt: 2, (Ed. T. Öztürk vd.), Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Trabzon, 2023, s. 973-993.
- , “Türkiye’de Kentlerin İticiliği Karşısında Kırsal Alanların Durumu”, *UCEK-2023, 5. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı*, Antalya, 2023, s. 542-556.

- , “Türkiye’den Batı Avrupa Ülkelerine İşgücü Göçü ve Geri Dönüşlerin Bağcılar Üzerine Etkileri”, *Dünden Bugüne Bağcılar’ın 30 Yılı*, Bağcılar Belediyesi Yayını, İstanbul, 2023, s. 113-131.
- , “Aybastı-Kabataş Yöresinde Nüfus Hareketleri, Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Yöre ve Göç, 17. Aybastı-Kabataş Kurultayı* (Ed. S. Eren), Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ordu, 2017, s. 21-45.
- YILMAZ, Cevdet- H. İbrahim Zeybek- Ali Uzun, “Korgan İlçe Merkezi Heyelanları (Ordu)”, *UJES III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu Bildirile Kitabı*, Hatay, 2012, s. 382-394.
- ZEYBEK, H. İbrahim- Ali Uzun- Cevdet Yılmaz- Faruk Aylar- Muhammet Bahadır- Hasan Dinçer- İ. Kutlu Hatipoğlu, “Yakın Dönemde (2008-2015) Samsun’a Olan İç Göçlerin İller İtibarıyla Dağılışı”, *VII. Uluslararası Canik Sempozyumu “Geçmişten Günümüze Göç”* (Ed. O. Köse), Samsun, 2017, s. 839-850.

2. Dijital Erişimler

URL-1: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2024-54082> (E.T: 22/08/2025).

URL-2: <https://hayatgazetesiordu.com/haber/23855629/korganlilar-en-cok-ordu-ve-istanbulda-yasiyor> (E.T: 22/07/2025).

URL-3: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2024-54079> (E.T: 15/07/2025).

URL-4: <https://www.afad.gov.tr/olasi-istanbul-depremi-icin-buyuk-hazirlilik-merkezicerik> (E.T: 08/06/2025).